

Tanums-Säm 1:12 m fl, Tanums socken och kommun, Västra Götalands län

Arkeologisk utredning

Från stensättning till skyttevärn vid väg 163

Annika Östlund och Fredrik Lundgren

Kulturlandskapet rapporter 2018: 6

Tanums-Säm 1:12 m fl, Tanums socken och kommun, Västra Götalands län

Arkeologisk utredning

Från stensättning till skyttevärn vid väg 163

Annika Östlund och Fredrik Lundgren

Administrativa uppgifter

Fastighet: Tanums-Säm 1:12 m fl, Tanums socken, Tanums kommun, Västra Götalands län

Länsstyrelsebeslut dnr: 431-38556-2017

Uppdragsgivare: Trafikverket

Fältarbetsid: 2018-05-21 - 2018-05-23

Projektnummer: 1802-1

Projektansvarig: Stig Swedberg

Fältansvarig: Annika Östlund

Övrig personal: Fredrik Lundgren och Andreas Toreld

För personalens meriter hänvisas till Kulturlandskapets hemsida.

Underkonsulter: Tanums maskinstation

Utredningsområdets storlek: 11 200 m²

Belägenhet i SWEREF 99 TM: Norr 6515100 m, Öst 285050 m

Höjd över havet: Cirka 5-15 meter

Arkiv: Kulturlandskapet

Dokumentationsmaterial: Mätfiler, fotografier, beskrivningar, allt digitalt.

Digitalt dokumentationsmaterial förvaltas av Kulturlandskapet.

Fynd: Har omhändertagits. Antal fyndposter: 2 Fynd förvaras hos Kulturlandskapet fram till fyndfördelning.

Tanums-Säm 1:12 m fl, Tanums socken och kommun, Västra Götalands län**Arkeologisk utredning****Från stensättning till skyttevärn vid väg 163**

Kulturlandskapet rapporter 2018:6

© Kulturlandskapet 2018

Författare: Annika Östlund och Fredrik Lundgren

Foton: Där fotograf ej anges är bilder tagna av fältpersonalen.

Omslagsbild framsida: Olika lager av infrastruktur. Järnvägen till höger och den nuvarande bron över järnvägen ovanför. Den äldre landsvägen och järnvägsövergången syns i bakgrunden. Foto mot norr.

Bild baksida: Detalj från stenbrottet KUL 1802:1. Rundkilsmärken. Foto mot nordväst.

Orienteringskarta: Framställd av Kulturlandskapet med data från Map Maker, FMIS samt Länsstyrelsen i Västra Götaland.

Topografisk grundkarta samt plankarta: Tillhandahållen av uppdragsgivaren.

Övriga kartor och situationsplaner: Framställda av Kulturlandskapet.

Redigering och layout: Zanna Friberg

Tryck: Nordbloms Trycksaker AB, Hamburgsund

Sökord: Stensättning, stenbrott, skyttevärn, Bohuslän

Kulturlandskapet

Ekelidsvägen 5

457 40 FJÄLLBACKA

www.kulturland.se

kontakt@kulturland.se

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	7
Bakgrund och syfte	7
Utredningsområdet	7
Tidigare undersökningar	7
Metod	9
Utredningsresultat	11
Lämningar	11
Schakt	12
Anläggningar	14
Fynd	14
Analysresultat	14
Kulturgeografisk analys	14
Tolkning och vidare åtgärder	15
Tolkning och antikvarisk bedömning	15
Värdering av måluppfyllelsen	16
Förslag på ytterligare åtgärder	16
Källor	18
Bilagor	
1 Lämningar	20
2 Schakt	20

Tanums-Säm 1:12 m fl, Tanums socken och kommun, Västra Götalands län

Arkeologisk utredning

Från stensättning till skyttevärn vid väg 163

Sammanfattning

Trafikverket avser att bygga ny väg och bro över Norra Bohusbanan på ett avsnitt av väg 163 inom Tanums-Säm 1:12 m fl i Tanums kommun. Kulturlandskapet har därför fått i uppdrag att utföra en arkeologisk utredning inom området.

Utredningsområdet är beläget i Skärboälvens dalgång mellan Tanumshede och Grebbestad, och omfattar till stor del endast väg och anslutande diken/slänter samt till mindre del omgivande tomter och skogspartier vilandes på impediment.

Vid utredningen togs sex schakt upp. Endast ett av dessa (schakt 5) uppvisade en orörd profil såtillvida att det inte fanns påförda massor i schaktet. Endast två schakt (schakt 5 och 6) hade kvar intakt matjordshorisont med underliggande undergrund. Inga anläggningar framkom vid schaktning, och endast obetydliga fynd av flinta (schakt 6).

Inom ramen för utredningen har två lämningar registrerats hos FMIS. Vid inventering framkom en övrig kulturhistorisk lämning i form av ett litet stenbrott (KUL nr 1802:1) norr om nuvarande väg 163. Stensättningen KUL nr 1802:2 utgörs av en skadad stensättning

ombyggd till skyttevärn. Båda lämningarna är belägna utanför utredningsområdet, men fornlämningsområdet för stensättningen bedöms beröras av planerad exploatering. Inga hållristningar framkom inom utredningsområdet.

I det fall exploateringsplanerna kvarstår anser Kulturlandskapet att den skadade stensättningen (KUL nr 1802:2) bör undersökas och borttas. Vad gäller stenbrottet (KUL nr 1802:1) föreslås inga ytterligare åtgärder.

För fornlämningar gäller att de förutom själva lämningen även omges av ett så kallat fornlämningsområde. Fornlämningsområdet utgörs av ett så stort område på marken (eller sjöbotten) som behövs för att bevara fornlämningen och ge den tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Fornlämningsområdets storlek avgörs av länsstyrelsen från fall till fall.

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i Kulturmiljölagen (KML) och genom miljöbalkens generella hänsynsregler, där stor vikt läggs vid hänsyn till kulturlämningar och kulturmiljöer. Ansökan om ingrepp i lämningar lämnas till länsstyrelsen.

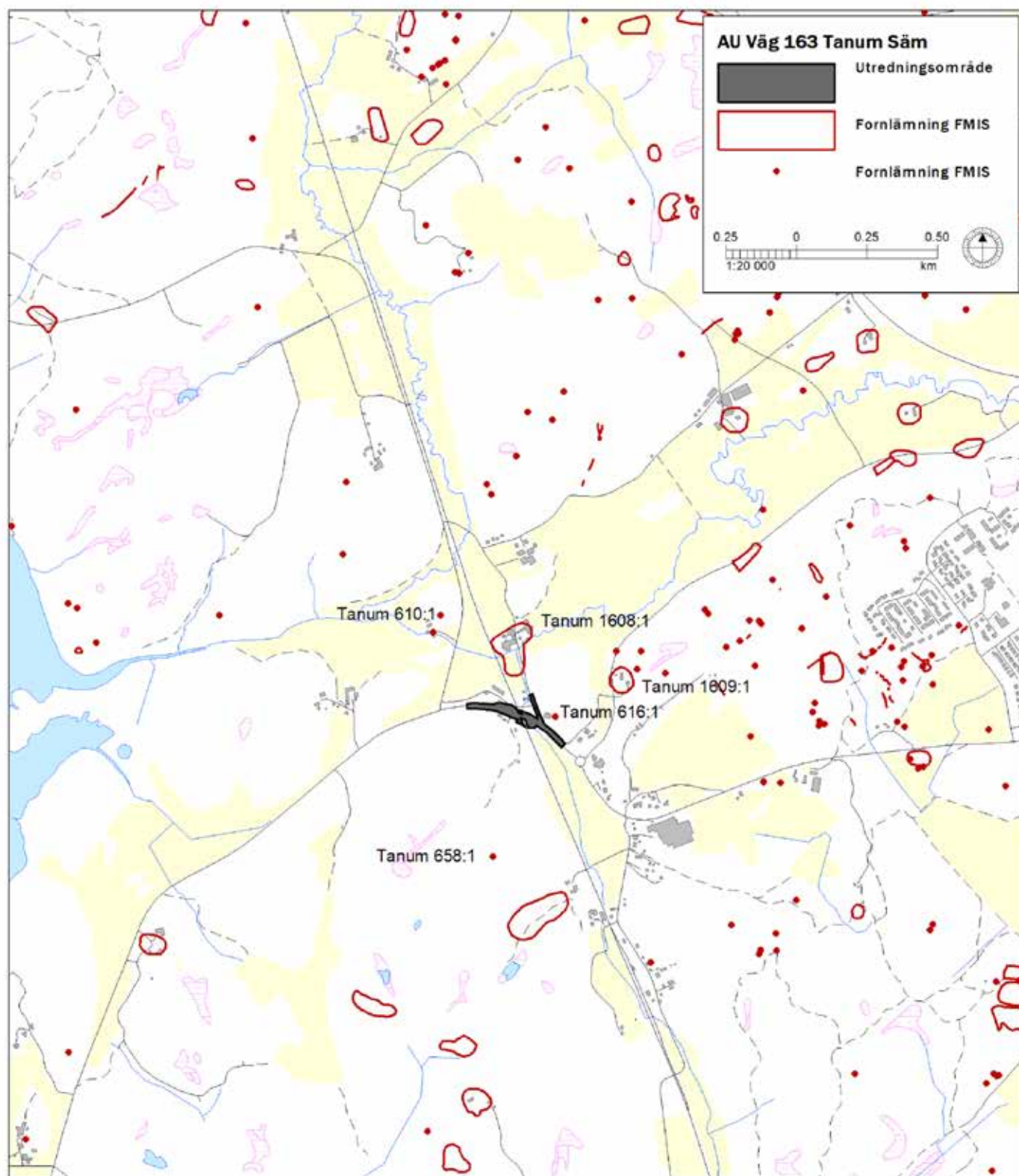

Illustration 1. Kartan visar utredningsområdet på södra sidan av Skärboälvens dalgång, med älvens utlopp i Sannäsforden i väster och Tanumshede i öster. Fornlämningar nämnda i texten är markerade. © Lantmäteriet.

Inledning

Bakgrund och syfte

Trafikverket avser att bygga ny väg och bro över Norra Bohusbanan på ett avsnitt av väg 163 inom Tanums-Säm 1:12 m fl i Tanums kommun. Bron över järnvägen samt fastigheter i närheten av brofästena kommer därmed att beröras. Länsstyrelsen bedömer utifrån topografi och fornlämningsbild att en arkeologisk utredning behövs för att ta reda på om någon okänd fornlämning berörs av aktuellt arbetsföretag. Kulturlandskapet har tilldelats detta uppdrag.

Syftet är att genom en sammanställning av fältinventering och arkivstudier fastställa antikvarisk status för eventuella berörda fornlämningar. Den arkeologiska utredningen ska ha hög ambitionsnivå och resultera i ett planerings- och beslutsunderlag, till grund för den fortsatta exploateringsprocessen. Efter utredningen ska alla lämningar inom området vara kända och bedömda avseende antikvarisk status.

Frågeställningar

- Finns okända fornlämningar eller övriga kulturhistoriska lämningar inom området?
- Vad har framkomna lämningar för antikvarisk status?
- Kan de avgränsas gentemot exploateringsytan?
- Vilka vidare åtgärder föreslås?

Utredningsområdet

Utredningsområdet är beläget i Skärboälvens dalgång mellan Tanumshede och Grebbestad, *illustration 1*. Området omfattar cirka 1 hektar och löper snävt utmed väg 163 i nordväst-sydostlig riktning i det parti den korsar järnvägen, samt även ett stycke längs med väg 990 åt nordnordväst. Till stora delar omfattar utredningsområdet endast väg och anslutande diken/slänter. Kring anslutande

bebyggelse vidgar sig området något så att även mindre mjukmarkspartier ingår. Inom utredningsområdet finns även ett mindre skogbevuxet bergsparti samt berg i dagen (som dock delvis bortsprängts vid vägbygge).

I omedelbar anslutning till utredningsområdet men belägen högt upp på bergsbranten finns en högliknanade stensättning, Tanum 616:1. Enligt Göteborgsinventeringen ska nedanför i slänten tidigare ha funnits åtta högar, troligen förstörda vid grustäkt. Gårdstomten efter Norra och Södra Säm, Tanum 1608:1, ligger även denna mycket nära utredningsområdet. I omgivningarna finns även ett röse (Tanum 658:1) och en hög (Tanum 610:1), gårdstomten efter Löse, (Tanum 1609:1) samt en hitflyttad vägsten (Tanum 618:1).

Utredningsområdet är beläget förhållandevis nära den nuvarande kustlinjen och endast 5-15 meter över havet. Ett antal högt belägna rösen och stensättningar norr om Skärboälvens dalgång visar troligen på dalgångens tidigare betydelse som farled, se *illustration 9*. Tidigare registrerade hållristningar i närheten är alla belägna öster om utredningsområdet.

Tidigare undersökningar

Inga tidigare undersökningar har företagits inom det nu aktuella utredningsområdet. Ett antal utredningar och undersökningar har dock utförts i närområdet med anledning av planerad bebyggelse sydväst om Tanumshede, samt nydragning av väg 163 åt nordost till nya väg E6.

Vid utredning steg 1 inom Tanums-Säm 1:14 m fl utförd 2016 framkom bland annat stenhägnader, gränsmärken och en lägenhetsbebyggelse.¹ Vid utredningar och undersökningar längs nydragning av väg 163 framkom och undersöktes bland

1. Östlund & Jacobsson 2016

Illustration 2. Fotot visar skyttevärnet/stensättningen KUL 1802:2 före avtorvning. Foto mot väster. Jämför med foto illustration 6, taget i samma riktning.

Illustration 3. En del av utredningsområdet med schakt 1 närmast i bild, den nuvarande bron rakt fram till vänster och vägen mot Säm till höger. Foto mot väster.

annat en kokgropslokal samt boplatser och boplatslämningar.²

Metod

Inledningsvis inventerades området efter fornlämningar, övriga kulturhistoriska lämningar samt ytor lämpliga att ta upp sökschakt på. Inom utredningsområdet fanns ett skyttevärn vilket bedömdes kunna utgöras av en omkonstruerad grav, *illustration 2*, halva denna torvades av för hand. Schakt togs upp på lämpliga ställen med grävmaskin, dessa genomsöktes kontinuerligt genom handrensning efter varje skoptag. Eftersom utredningsområdet till stora delar var begränsat till ett smalt parti längs nuvarande vägar samt järnväg, var möjligheterna att schakta små, *illustration 3*. Vägbankar schaktades inte. Dessutom genomkorsades kvarvarande ytor av kablar och ledningar av olika slag vilket ytterligare minskade de ytor som var möjliga

att schakta. Fältarbetet utfördes av Fredrik Lundgren och Annika Östlund

Förutom sedvanlig inventering utfördes även en särskild hållristningsinventering. Denna utfördes av Andreas Toreld. Hela utredningsområdet inventerades och ett särskilt lovande parti torvades av med maskin.

Inom ramen för utredningen har även en mindre kulturgeografisk analys utförts, med fokus på att identifiera platser som potentiellt kan rymma tidigare okända lämningar. Eventuella bebyggelseindikerande namn i kartmaterialet har eftersökts, liksom fornlämningsindikationer och markanvändningsförändringar. Ägogränser och förändringar mellan fastigheterna Säm och Löse har särskilt studerats. Analysen har utförts av Oscar Jacobsson.

Schakt och framkomna lämningar mättes in med RTK-GPS, beskrevs och fotograferades. Lagerföljden i schakt dokumenteras med beskrivning och fotografi. De olika arbetsmomenten dokumenterades löpande med digitalkamera.

2. Se bl a Lönn & Munkenberg 2005, Lundin m fl 2002, Petersson 2009

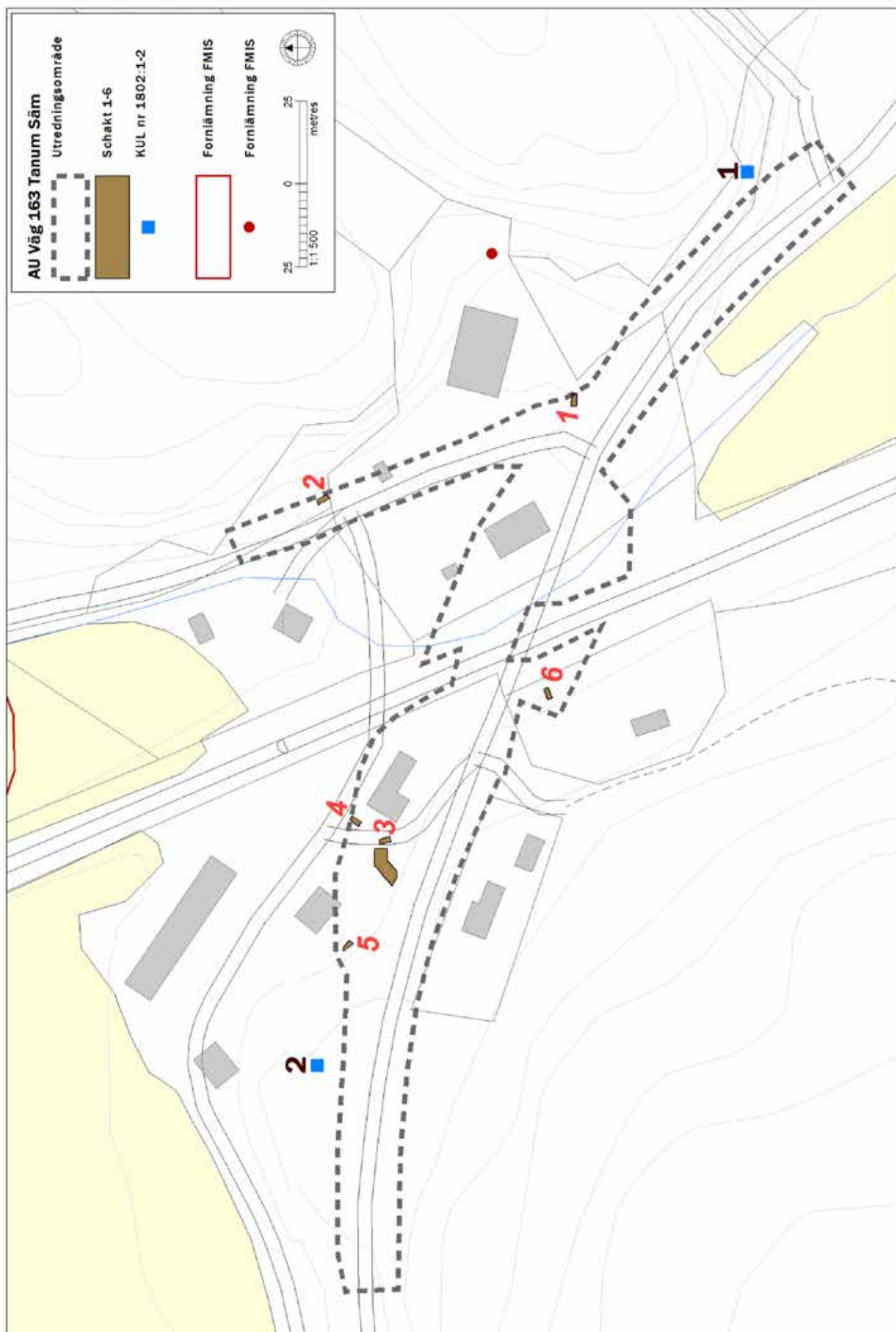

Illustration 4. Kartan visar resultaten från utredningen med upptagna schakt och framkomna lämningar. Den större ytan strax väster om schakt 3 motsvarar den häll som torvades av i anslutning till hällristningsinventeringen. © Lantmäteriet.

Utredningsresultat

Lämningar

Inom ramen för utredningen har två lämningar registrerats hos FMIS, *illustration 4*. Båda är belägna utanför det egentliga utredningsområdet. Utförligare beskrivningar finns i *Bilaga 1*. Av bilagan framgår även erhållna RAÄ-nummer. Inga hållristningar framkom inom utredningsområdet.

Stenbrott, KUL nr 1802:1

I anslutning till den östra delen av området hittades ett litet stenbrott norr om nuvarande väg 163, KUL nr 1802:1, *illustration 5*. Uttag har skett i en eller möjligen två nivåer, och själva brottytan är 4 meter lång. Märken efter rundkil och remmare kunde iakttas, se också rapportens baksida.

Stensättning, KUL nr 1802:2

I anslutning till den västra delen av området, på den norra sidan om vägen och på den norra spetsen av ett bergsparti med utsikt över

kringliggande jordbruksmark, iakttogs ett skyttevärn, se *illustration 2*. Då det bedömdes kunna vara en omkonstruerad gravanläggning avtorvades den östra delen, *illustration 6*.

Vid avtorvningen hittades två keramikskärvor på utsidan, ytligt och i omedelbar anslutning till stenkonstruktionen. Det är troligt att dessa följt med då man vid konstruktionen av värnet grävt ur insidan. Det är också tänkbart att platsen för skytteväret inte är exakt den samma som för den ursprungliga graven, men vår bedömning är att graven åtminstone funnits i omedelbar närhet till värnet; några andra lämpliga eller tänkbara ytor finns inte.

Skytteväret är uppbyggt av både sprängsten (troligen från bygget av den närbelägna vägen) och rundad sten, rimligen från gravanläggningen. Kanten är 0,6 meter hög på utsidan och 0,8 meter hög på insidan. "Golv" består av sprängsten som inte undersöktes vidare, så det är okänt om dessa vilar på berget eller på en ursprunglig gravfyllning.

Illustration 5. Stenbrottet KUL nr 1802:1 med väg 163 nedanför till vänster i bild. Foto mot nordväst.

Illustration 6. Stensättningen/skyttevärnet KUL nr 1802:2 efter det att hälften avtorvats. Fredrik mäter och Annika skriver. Keramikbitarna framkom båda på utsidan stenarna. Foto mot väster. Jämför med foto illustration 1, taget i samma riktning.

Schakt

Vid utredningen togs sex schakt upp, även dessa framgår av karta *illustration 4* samt *Bilaga 2*. Förutom dessa torvades en håll av med maskin för att underlätta hållristningsinventeringen, likaså torvades skyttevärnet av för hand. Dessa ytor redovisas inte här och heller inte i bilagan. Den avtorvade hållen redovisas på kartan *illustration 4*.

Schakt togs upp på tillgängliga ytor. Vägslänter och diken schaktades inte. Inte heller ytor som efter besiktning och samtal med boende bedömdes som så störda att några eventuella orörda lager inte kunde misstänkas.

Samtliga schakt utom ett, schakt 5, uppvisade tjockare eller tunnare lager av påförda massor.

Endast schakt 5 och 6 uppvisade matjordslager ovanpå undergrunden, *illustration 7*. Detta innebär att bedömningen görs att i schakt 1-4 har ursprunglig markyta tagits bort eller förstörts innan fyllnadsmaterialet påförts. När det gäller schakt 1 har detta kanske gjorts redan i anslutning till den sandtäkt som ägt rum här under 1900-talet, alternativt i anslutning till bygget av vägen eller parkeringen. De ytor där schakt 2-4 togs upp har sannolikt förstörts i samband med uppförande av byggnader och anläggande av vägar och ytor.

Fynd framkom endast i schakt 6, dessa utgjordes av två oansenliga flintor vilka framkom i det ursprungliga matjordslagret under de påförda massorna, *illustration 8*.

Illustration 7. Fredrik ska mäta in schakt 5. Foto mot sydost.

Illustration 8. Schakt 6 på den södra sidan bron. Fredrik mäter in. Foto mot norr.

Anläggningar

Inga anläggningar framkom inom ramen för utredningen.

Fynd

I stensättningen KUL nr 1802:2 framkom två keramikskärvor vid avtorvning, fynd 1 och 2, *tabell 1*. Båda framkom precis utanför den yttre begränsningen. Keramiken har tillvaratagits.

I schakt 6 framkom 1 övrig kärna och 1 avslag. Dessa har ej tillvaratagits. Fynd av flinta har sorterats med stöd av Sorteringsschema för flinta.³

3. Andersson m fl 1978

Analysresultat

Inga naturvetenskapliga analyser har utförts inom ramen för utredningen.

Kulturgeografisk analys

Kartmaterialet för Säm har studerats, bland annat storskifteskarta för norra och södra Säm, samt lagaskifteskarta för nedre Säm.⁴ Kartstudierna visar att själva utredningsområdet angränsat till, eller till mindre delar ingått i, odlingsmark. Vid platsen för gården norr om utredningsområdet finns bebyggelse på kartan från 1856. I övrigt gav kartstudierna inget som kunde vara till nytta i utredningen.

4. Lantmäteriet 1792, 1856

Fynd nr	Material	Sakord	Antal	Vikt	Kommentar	Fynd-status	Fragmen-teringsgrad	Hemvist
1	Keramik	Kärl	1	14	Ganska rundnött, spjälkad. 10 mm tjockt gods. Fin magring, ev tagen sand, största korn 1,5 mm.	Tillvara-tagen	Skärva	KUL nr 1802:2 RAÄ 2462
2	Keramik	Kärl	1	25	Ngt rundnött. 9 mm tjockt gods. Mkt fin magring, trol fin sand, största korn 1 mm. Sandig yta.	Tillvara-tagen	Skärva	KUL nr 1802:2 RAÄ 2462
3	Flinta	Kärna, övrig	1	-	Svallad, patinerad	Ej tillvara-tagen	-	Schakt 6
4	Flinta	Avslag	1	-	Patinerad	Ej tillvara-tagen	-	Schakt 6

Tabell 1. Fynd.

Tolkning och vidare åtgärder

Tolkning och antikvarisk bedömning

Vid inventering framkom en övrig kulturhistorisk lämning i form av ett litet stenbrott (KUL nr 1802:1), samt en fornlämning i form av en skadad stensättning (KUL nr 1802:2). Båda är belägna utanför utredningsområdet,

men fornlämningsområdet för stensättningen bedöms beröras av planerad exploatering.

Den del av området där schakt 5 togs upp bedöms som förhållandevis orört, men här framkom varken fynd eller anläggningar. Den yta där schakt 6 togs upp bedöms som relativt oskadad under de påförda massorna, men här framkom endast få och obetydliga fynd av flinta.

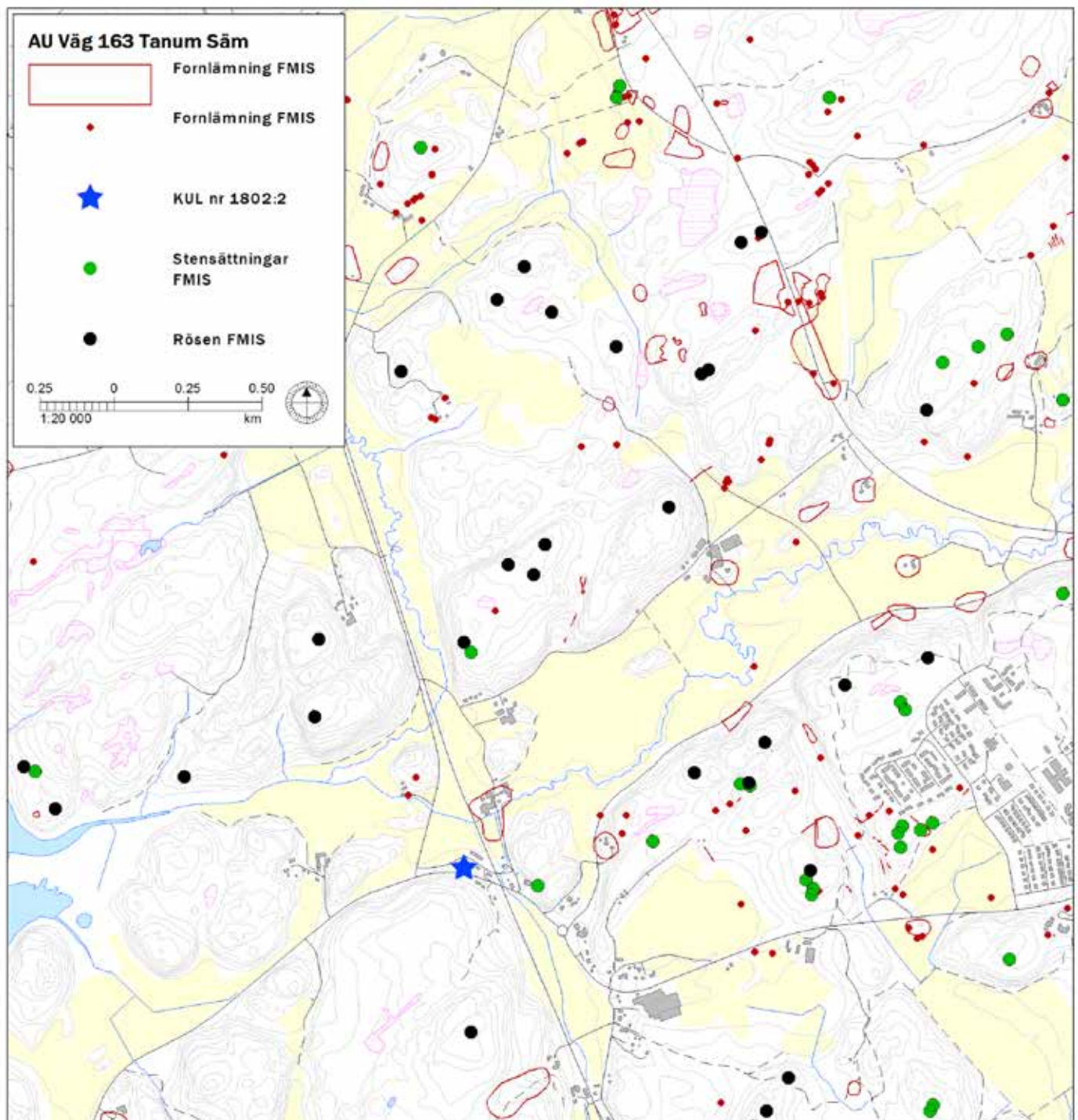

Illustration 9. Kartan visar den nyupptäckta stensättningen KUL nr 1802:2, samt de rösen och stensättningar som finns i närområdet. Det finns generellt en tendens att rösen ligger i mer monumentala krönlägen, och stensättningar något mer neddraget i terrängen, men undantag finns. © Lantmäteriet.

Bedömningen görs att de eventuella lämningar som kan ha funnits inom mjukmarkspartierna i utredningsområdet har förstörts som en följd av de verksamheter som pågått här (sandtäkt, bebyggelse, infrastruktur).

Värdering av måluppfyllelsen

Syftet med utredningen var att fastställa om några okända fornlämningar fanns inom ytan, samt fastslå dessa lämningars antikvarisk status. I Kulturlandskapets kvalitetssäkringsarbete ingår (bland annat) såväl säkring av fältdokumentation som god kommunikation med beställare och uppdragsgivare. Kulturlandskapet gör bedömningen att alla dessa mål uppnåtts så här långt vid denna utredning.

Förslag på ytterligare åtgärder

I det fall exploateringsplanerna kvarstår anser Kulturlandskapet att den skadade stensättningen (KUL nr 1802:2) bör undersökas och borttas. Bevarandevärdet är ringa om den tillåts ligga kvar, men det är möjligt att en undersökning kan tillföra ny kunskap, särskilt med tanke på att keramiken är så pass välbevarad trots att graven blivit omkonstruerad.

En ytterligare påverkan på stensättningen är den som orsakas av miljöpåverkan. Inom forskningsprojektet *Fynd och miljö* påvisades att nedbrytning av metaller och ben i arkeologiska kontexter generellt är störst i Västsverige på grund av geologin i kombination med surt nedfall vilket orsakar allvarlig markförsurning. Nedbrytningen är störst invid vältrafikerade vägar som saltas om vintern.⁵ Som en följd av att graven är skadad samt den omedelbara närheten till den relativt vältrafikerade vägen, är det sannolikt att framtida bevarandeförhållanden för metaller och benmaterial är dåliga, även detta motiverar en undersökning.

Vad gäller stenbrottet (KUL nr 1802:1) föreslås inga ytterligare åtgärder.

I Kulturlandskapets kunskapsuppbyggnadsprogram för arkeologi diskuteras bland annat demokratifrågor:

Arkeologin bör till exempel se med demokratiska ögon på det förflutna, så att även dåtidens mångfald inkluderas i verksamheten. Här är det viktigt att verksamheten inte styrs av generaliserande uppfattningar och begrepp, som på många sätt avdemokratiserar landskapets och historiens mångfald. En plats kan och bör naturligtvis placeras i en större kontext, men den arkeologiska verksamheten kan ha som huvudmål att istället identifiera platsernas unika karaktärsdrag. Genom att se platser, byggnader, anläggningar och fynd som uttryck för både kontext och unicitet ges även dåtidens mångfald en möjlighet att komma till tals.⁶

I kunskapsuppbyggnadsprogrammet diskuteras även vikten av regelmässig användning av naturvetenskapliga analysmetoder så som olika typer av markkemiahysler, makrofossilanalyser och sedimentanalyser.⁷

Den nyupptäckta stensättningen är en av flera stensättningar och rösen som flankerar Skärboälvens dalgång, vilken utgjordes av en havsvik fram till tiden runt vår tideräknings början, *illustration 9*. Lämpliga frågor att försöka besvara i kommande undersökningsskede skulle kunna vara:

- Vad betyder närheten till havet, och hur tolkas det förhållandet?
- Varför har just denna placering valts? Hargravenenrollietinägo-/utmarksperspektiv?
- Vilken är gravens roll i den regionala/lokala bebyggelseutvecklingen?
- På vilket sätt har postdepositionella processer påverkat materialet? Kan vi utesluta att material som inte finns på platsen aldrig har deponerats där?

Efter iakttagelser i fält bedömer Kulturlandskapet det som lämpligt att vid en arkeologisk undersökning torva av minst 4-5 meter runt stensättningen, *illustration 10*.

För fornlämningar gäller att de förutom själva lämningen även omges av ett så kallat fornlämningsområde. Fornlämningsområdet

5. Nord & Lagerlöf 2002

6. Arkeologiskt kunskapsuppbyggnadsprogram 2016, s 9

7. Arkeologiskt kunskapsuppbyggnadsprogram 2016, s 16

utgörs av ett så stort område på marken (eller sjöbotten) som behövs för att bevara fornlämningen och ge den tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Fornlämningsområdets storlek avgörs av länsstyrelsen från fall till fall.

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i Kulturmiljölagen (KML) och genom miljöbalkens generella hänsynsregler, där stor vikt läggs vid hänsyn till kulturlämningar och kulturmiljöer. Ansökan om ingrepp i lämningar lämnas till länsstyrelsen.

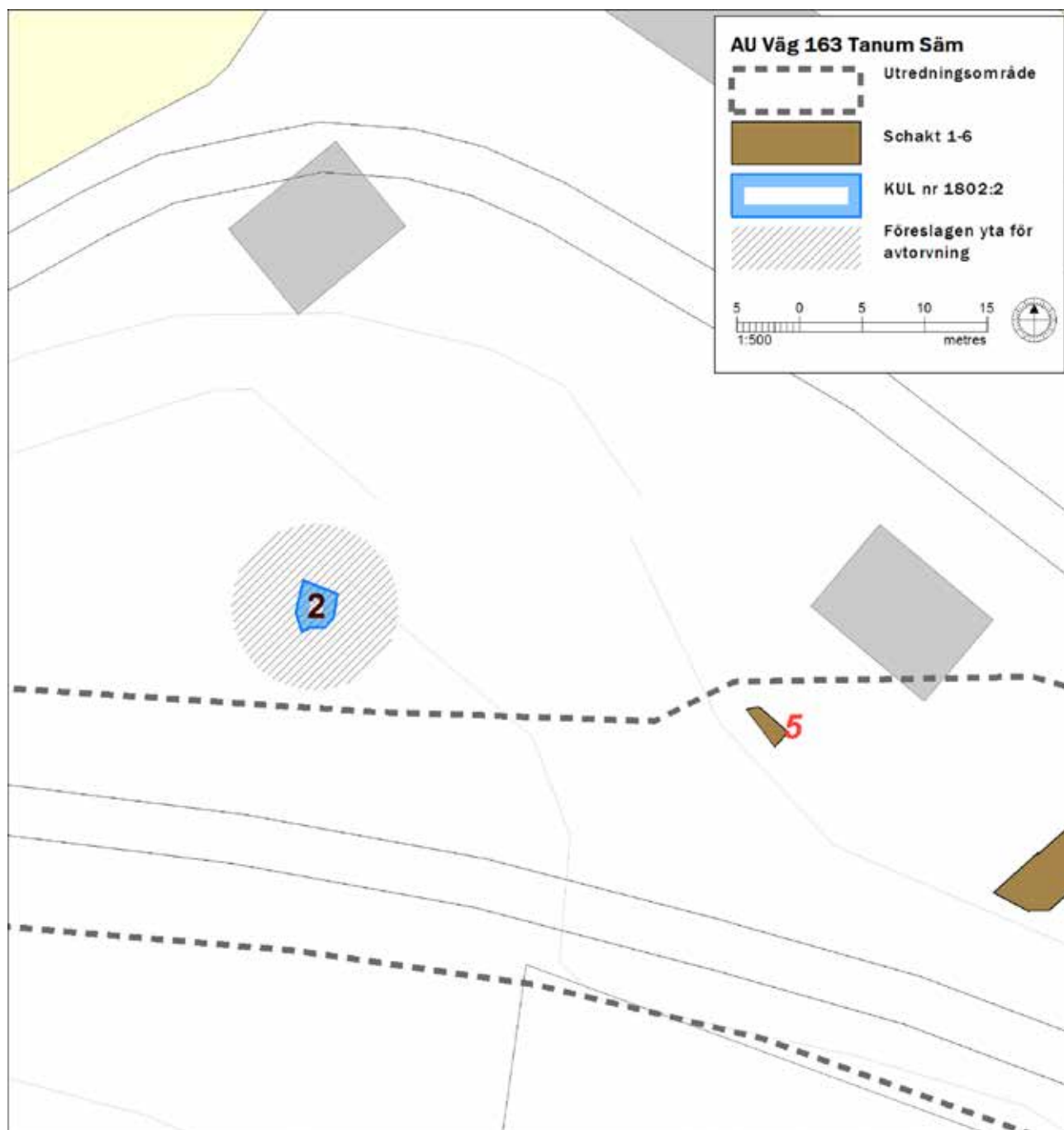

Illustration 10. Kartan visar läget för stensättningen KUL nr 1802:2 strax norr om utredningsområdet, med en yta runt om på cirka 4,5 meter. Denna yta motsvaras av vad som i fält bedömdes som nödvändigt att minst torva av för att få fram hela den ursprungliga anläggningen med eventuella utkastlager. © Lantmäteriet.

Källor

Litteratur

Andersson, Stina; Rex Svensson, Karin; Wigforss, Johan	1978	"Sorteringsschema för flinta." <i>Fyndrapporter 1978</i> . Rapporter över Göteborgs Arkeologiska Musei undersökningar.
Kulturlandskapet	2016	<i>Arkeologiskt kunskapsbyggnadsprogram 2016</i> . Kulturlandskapet rapporter 2016:6.
Lundin, Ingela; Nyqvist, Roger & Munkenberg, Betty-Ann	2002	<i>Fornlämningar längs kommande väg E6, delen Tanumshede - Lugnet. Tanums och Lurs socken. Arkeologisk utredning</i> . Rapport 2002:10. Bohusläns museum och Riksantikvarieämbetet.
Lönn, Marianne & Munkenberg, Betty-Ann	2005	<i>Bland odling, hyggen och täkter. Fornlämningar längs E6, sträckan Tanumshede-Lugnet, Bohuslän, Tanums kommun, Tanums och Lurs socknar. Arkeologisk förundersökning</i> . Riksantikvarieämbetet UV Väst rapport 1005:6.
Nord, Anders G; Lagerlöf, Agneta	2002	<i>Påverkan på arkeologiskt material i jord – redovisning av två forskningsprojekt</i> . Riksantikvarieämbetet.
Petersson, Håkan	2009	<i>Kokgroparna vid Kind. Tanum 1835, Säm 5:3, Tanums socken och kommun</i> . Bohusläns museum Rapport 2009:50.
Östlund, Annika & Jacobsson, Oscar	2016	<i>Tanums-Säm 1:14, Tanums socken och kommun, Västra Götalands län. Arkeologisk utredning steg 1. Gravar, hållristningar och utmarkslämningar</i> . Kulturlandskapet rapporter 2016:8.

Digitala källor

FMIS	Fornsök, http://www.fmis.raa.se
------	--

Kartor

Lantmäteriet, Lantmäteristyrelsens arkiv	1792	Storskifte på inägor. Tanums socken Säm nr 1-6
Lantmäteriet, Lantmäteristyrelsens arkiv	1856	Laga skifte. Tanums socken Säm nr 1-6

Bilagor

1. Lämningar

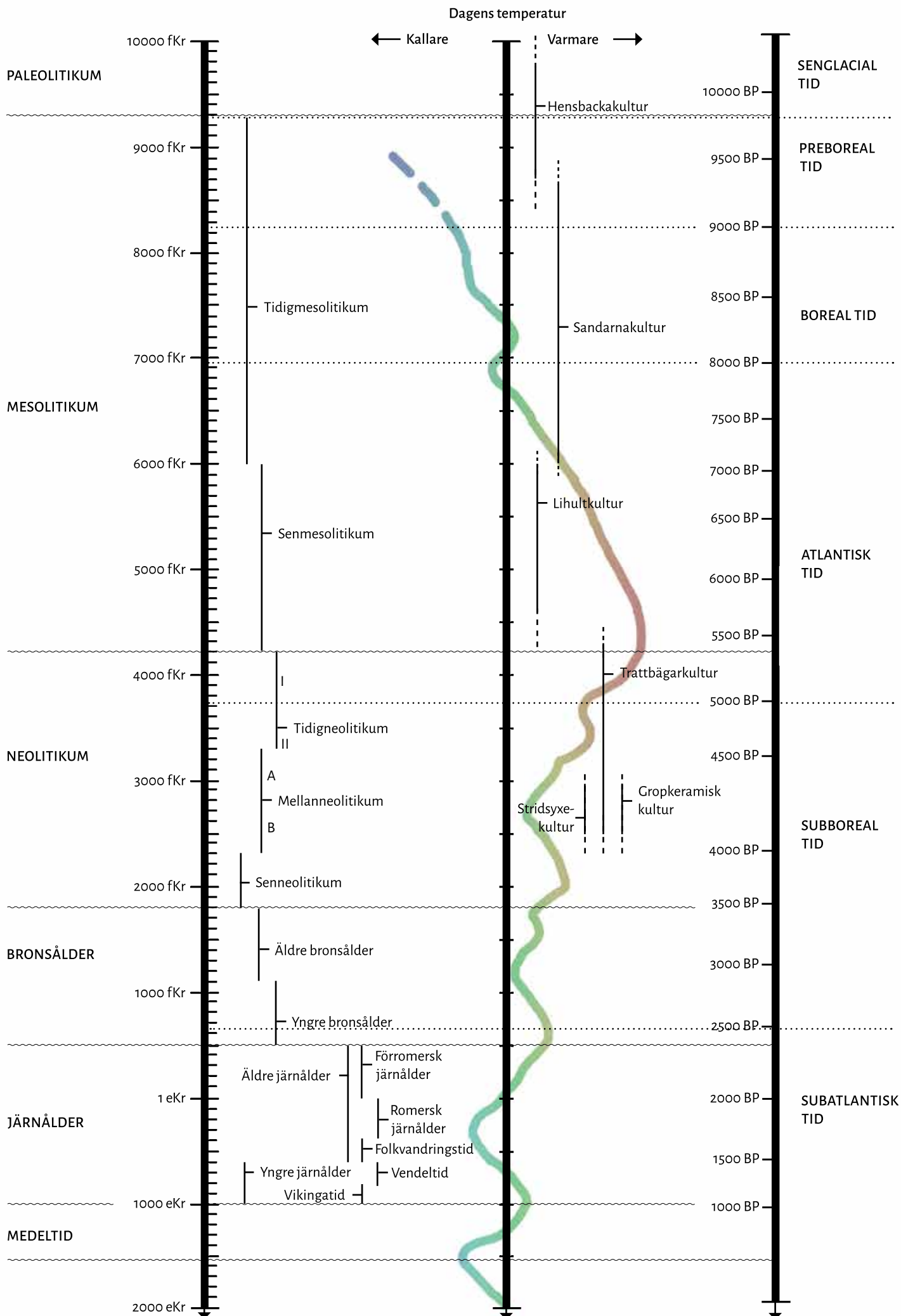
2. Schakt

Bilaga 1. Lämningar

Projekt nr	KUL nr	RAÄ nr Tanum	Typ	Antal	Skade-status	Läge	Marks lag	Beskrivning
1802	1	2464	Brott/täkt	1	Oskadad	Brant sluttning	Berg / hållmark	Litet stenbrott med uttag i 1 nivå, belägen i SSV bergsluttning nedanför berg. Själva brottytan är 4 m lång och 0,8 m hög. Ett kvarliggande block med märken efter rundkil. I brottytan märke efter borrh av typen remmare.
1802	2	2462	Stensättning	1	Skadad	Krön	Skog / hållmark	En till skyttevärn ombyggd stensättning. Nuvarande mått: 4 m diam., 0,6 m hög på utsidan, 0,8 m djup. Ur- och omplockad. Fynd av 2 bitar keramik. Skyttevärdet byggt av rundad stensättningssten och sprängsten. Runda stenar intill 0,4 m stora. Sprängstenen olika stora, från dm-stora till m-stora.

Bilaga 2. Schakt

Projekt nr	Schakt nr	Längd (m)	Minsta djup (m)	Största djup (m)	Lager (m)	Anläggning	Fynd	Prov	Beskrivning
1802	1	4	0,7	1,2	0-1 dumpmassor, därunder brun grusig sand.	-	-	-	Mellan bilmekens parkering och väg 163. Vall i anslutning till parkering och väg.
1802	2	3,6	1,6	1,8	0-1,7 påförda massor, därunder grusig fin sand	-	-	-	Nedanför berget vid äldre grusväg. Uppgrusad yta.
1802	3	3,3	0,4	0,6	0-0,40 grusväg, därunder silt.	-	-	-	I anslutning till verkstad. I äldre väg. Dränering vid 0,4 m djup.
1802	4	3,3	0,85	1,15	0-0,8 påfört, därunder mörkgrå sandig lera.	-	-	-	I anslutning till verkstad.
1802	5	3,5	0,3	0,5	0-0,3 matjord, därunder lerig silt.	-	-	-	I trädgård. Opåverkad yta. Tegel i matjordslagret.
1802	6	3,4	1,15	1,4	0-1 grästorv o påförda massor, 1-1,3 ursprunglig matjord, därunder röd siltig sand.	-	Ja	-	I trädgård. Intill nu riven byggnad

**Tanums-Säm 1:12 m fl, Tanums socken
och kommun, Västra Götalands län
Arkeologisk utredning**

Kulturlandskapet har utfört en arkeologisk utredning strax väster om Tanumshede, detta med anledning av att Trafikverket planerar för ny väg och bro över Norra Bohusbanan mellan Tanumshede och Grebbestad. Vid utredningen framkom en till skyttevärn omkonstruerad gravanläggning i form av en stensättning. Två keramikskärvor som hittades då konstruktionen befriades från grästorv och mossor pekar på att det kan finnas relativt välbevarade fynd i graven trots skadorna. Vid utredningen framkom också ett mindre stenbrott.

Kulturlandskapet